

Het kort geding in het medezeggenschapsrecht

Mr. L.C.J. Sprengers en mevr. mr. W. Zeijlstra*

KORT GEDING

1. Inleiding

In het kader van het themanummer van *Sociaal Recht* zullen we hier ingaan op de rol van het kort geding in het kader van de Wet op de Ondernemingsraden.

De Wet op de Ondernemingsraden kent zes beroepsgangen met elf geschilbeslechtende instanties¹. In het kader van een aantal van deze beroepsgangen is het mogelijk om in kort geding voorlopige voorzieningen te vorderen. In dit artikel zullen we eerst deze mogelijkheden schetsen (par. 2), daarna zullen we ingaan op het optreden van de ondernemingsraad als procespartij (par. 3), de toetsingswijze van de kort-gedingrechter (par. 4), de voorzieningen die getroffen kunnen worden (par. 5) en tot slot zullen we ingaan op een aantal toekomstige ontwikkelingen (par. 6).

2. Beroepsgangen waarbij kort geding een rol speelt

In het kader van drie in de WOR opgenomen beroepsgangen zijn tot op heden verzoeken tot het treffen van voorlopige voorzieningen aan de president in kort geding voorgelegd, te weten:

- nalevingsprocedure ex art. 36 WOR;
- beroepsrecht ex art. 26 WOR;
- informatierecht ex art. 31 WOR.

ad a: nalevingsprocedure

Art. 36 WOR geeft aan belanghebbenden het recht om naleving van de verplichtingen, die in de WOR opgenomen zijn, bij de kantonrechter te vorderen. Een verzoekschrift aan de kantonrechter is niet ontvankelijk wanneer de eisende partij niet vooraf de bemiddeling van de bedrijfscommissie heeft ingeroepen omtrent de naleving van de in het geding zijnde verplichting. De kantonrechter kan in iedere stand van het geding op verzoek van een van beide partijen een voorlopige voorziening bevelen, na de wederpartij in de gelegenheid te hebben gesteld om te worden gehoord (art. 100 Rv). Hiervoor is noodzakelijk dat het geding bij de kantonrechter aanhangig gemaakt is. Dit kan pas geschieden nadat de bedrijfscommissie zijn bemiddelende taak afgerond heeft. Een dergelijke bemiddeling kan enige tijd vergen. In dergelijke gevallen kan de behoefte aan het opleggen van voorlopige voorzieningen ontstaan. Deze kunnen in een dergelij-

ke situatie gevorderd worden in kort geding. Hiervoor is immers geen vereiste dat de bemiddeling van de bedrijfscommissie voltooid is².

Hoewel art. 36 vorderingen tot naleving van de WOR als vallend onder de competentie van de kantonrechter aanmerkt, is de president in kort geding toch bevoegd om een over een vordering tot het treffen van voorlopige voorzieningen te oordelen. De presidenten van de rechtbanken Breda³ en Almelo⁴, oordeelden dat in sommige situaties via de procedure van art. 36 WOR bij de kantonrechter het spoedeisend belang van een ondernemingsraad bij het treffen van voorlopige voorzieningen in onvoldoende mate behartigd kan worden. De president te Breda gaf uitdrukkelijk aan, dat zijn competentie onder meer zijn grondslag vond in het feit, dat de vordering van de ondernemingsraad in kort geding onder meer gebaseerd was op art. 1401 BW, ten aanzien waarvan de kantonrechter zich bij gebreke van competentie in beginsel van een oordeel zou moeten onthouden.

Onder deze nalevingsprocedures valt ook de situatie waarin door een ondernemingsraad de nietigheid van een besluit is ingeroepen in het kader van het instemmingsrecht (art. 27 WOR), doch deze nietigheid door de ondernemer wordt genegeerd.

ad b: beroepsrecht

Sinds 1979 is in de WOR een beroepsrecht opgenomen ten aanzien van besluiten van de ondernemer als bedoeld in art. 25 WOR, die betrekking hebben op belangrijke financieel-economische en technisch-organisatorische aangelegenheden, die de belangen van de gezamenlijke werknemers of groepen van hen raken.

De ondernemingsraad kan binnen een maand, nadat de ondernemer een besluit genomen heeft of feitelijk uitgevoerd heeft, zonder dan wel in strijd met het advies van de ondernemingsraad, beroep aantekenen bij de Ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam. Het beroep is toewijsbaar, indien vast komt te staan dat de ondernemer bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot zijn besluit had kunnen komen.

In art. 25, zesde lid, WOR is een opschortingstermijn van een maand opgenomen. De ondernemer is verplicht de uitvoering van het besluit, dat afwijkt

van het advies van de ondernemingsraad, op te schorten tot een maand na de dag waarop de ondernemingsraad van het besluit in kennis is gesteld. De opschortingstermijn is gelijk aan de beroepstermijn (art. 26, tweede lid WOR).

De Ondernemingskamer kan nadat het verzoekschrift is ingediend voorlopige voorzieningen treffen. Art. 25, achtste lid, geeft aan, dat dit desnoods onverwijld kan. In de praktijk wordt het verzoek tot het opleggen van voorlopige voorzieningen en het verzoek ten gronde te zamen op dezelfde zitting door de Ondernemingskamer behandeld. De beslissing inzake het verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen wordt zo mogelijk genomen op de dag van de mondelinge behandeling van het geschil ten gronde. De inhoud van de beschikking wordt partijen – na schorsing ten behoeve van beraad in de raadkamer – ter terechtzitting meegedeeld en opgenomen in het proces verbaal van de terechtzitting⁵.

Door deze gegroeide praktijk is er een taak voor de president in kort geding ontstaan. Immers tussen het einde van de opschortingstermijn (art. 25, zesde lid WOR) en het moment waarop de Ondernemingskamer over het verzoek tot het opleggen van voorlopige voorzieningen beslist, ligt een tijdsruimte waarin het de ondernemer vrijstaat om tot uitvoering over te gaan.

In art. 26, vijfde lid, WOR is bepaald, dat voorzieningen van de Ondernemingskamer de door derden verworven rechten niet kunnen aantasten. Dit maakt dat een ondernemingsraad vaak een spoedeisend belang heeft om de president te vragen om voorlopige voorzieningen op te leggen om te voorkomen, dat de ondernemer na de opschortingstermijn uitvoeringshandelingen treft, voordat de Ondernemingskamer uitspraak kan doen over de gevraagde voorzieningen. Er kan immers door de uitvoering een onomkeerbare situatie ontstaan⁶.

Andere situaties die zich voor kunnen doen zijn, dat de ondernemer de opschortingstermijn niet respecteert, of een besluit uitvoert voordat hij het advies van de ondernemingsraad ontvangen heeft dan wel dat de ondernemer in het geheel geen advies gevraagd heeft. Ook in die situaties kan de ondernemingsraad zich tot de president wenden om in kort geding een verbod tot uitvoering van het besluit en even-

tueel andere voorlopige voorzieningen te vragen⁷.

ad c: informatierecht

De ondernemer is verplicht, indien de ondernemingsraad er om verzoekt, tijdig alle inlichtingen en gegevens te verstrekken, die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijs nodig heeft (art. 31, eerste lid WOR).

Bij bezwaar van de ondernemer tegen het verstrekken van bepaalde inlichtingen of gegevens of tegen de wijze waarop dit moet geschieden, beslist de bedrijfscommissie. Tegen een besluit van de bedrijfscommissie kan iedere belanghebbende binnen 30 dagen in beroep bij de minister van SZW (art. 44 WOR). Onlangs heeft de president van de Rechtbank 's-Gravenhage⁸ zich als eerste moeten buigen over de vraag of in het kader van een dergelijke procedure over het informatierecht een ondernemingsraad in kort geding voorzieningen kon vorderen. De president acht deze mogelijkheid aanwezig. Indien een ondernemingsraad recht heeft op bepaalde informatie in het kader van het redelijkerwijs vervullen van zijn taak, bijvoorbeeld het uitoefenen van het adviesrecht, dan is er zeker een spoedeisend belang aanwezig, indien de ondernemer door zijn weigerachtige houding inbreuk maakt op het adviesrecht van de ondernemingsraad.

Ook hier vindt de competentie van de kort-gedingrechter mede zijn grondslag in het feit dat de vordering gebaseerd is op art. 1401 BW.

3. Ondernemingsraad als procespartij

De bevoegdheid om in een burgerlijk geding op te treden komt in het Nederlands recht in beginsel toe aan natuurlijke personen en aan rechtspersonen.

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering⁹ kent geen andere 'persona standi in iudicio'.

Dit uitgangspunt vindt zijn rechtvaardiging in de noodzakelijke duidelijkheid ten aanzien van de vraag wie aan een uitspraak gebonden is en tegen wie zij kan worden geëxecuteerd¹⁰.

De ondernemingsraad is op grond van Rv dus niet aan te merken als bevoegd tot het voeren van burgerlijke gedingen¹¹.

Ten aanzien van het algemene uitgangspunt met betrekking tot de procesbevoegdheid bestaat op twee manieren ruimte voor uitzonderingen. De rechtspraak creëerde ruimte, bijvoorbeeld ten aanzien van de maatschap en de vennootschap onder firma¹². In de tweede plaats wordt het algeme-

ne beginsel verruimd door de wetgever. Dit laatste is ook gebeurd in de WOR. De wetgever regelde in de WOR van 1979 een aantal uiteenlopende bevoegdheden met de daarbij behorende 'beslissers' en (proces)bevoegdheid van de ondernemingsraad. Op grond van de WOR is echter een procesbevoegdheid anders dan voor de expliciet in de WOR geregelde procedures niet te destilleren.

Met betrekking tot de procesbevoegdheid in kort geding, maar bijvoorbeeld ook in de administratief rechtelijke sfeer, heeft de rechtspraak in de afgelopen jaren duidelijkheid gebracht. De Raad van State loste dit probleem op door de (groeps)ondernemingsraad aan te merken als rechtspersoon¹³. Het Hof in Den Haag verwierp daarentegen de rechtspersoonlijkheid van de ondernemingsraad¹⁴.

Inmiddels wordt algemeen aangenomen dat voor de ondernemingsraad procesbevoegdheid in kort geding bestaat met name voor die onderwerpen met betrekking waartoe de ondernemingsraad een procesbevoegdheid in hoofdzaak toekomt op grond van de WOR¹⁵.

Over de vraag of in een, niet expliciet in de WOR geregelde procedure de voorzitter van de OR de raad in rechte vertegenwoordigt en dus in het inleidend processtuk moet worden vermeld, is enige discussie geweest¹⁶.

Inmiddels wordt in de praktijk gehandeld overeenkomstig art. 26, tweede lid en art. 36, vierde lid van de WOR en wordt dus de naam van de voorzitter van de OR of diens plaatsvervanger in de dagvaarding (of het verzoekschrift) vermeld.

4. Toetsingswijze kort-gedingrechter

Zoals een ieder die zich tot de president van de rechtbank richt om in kort geding een uitspraak op korte termijn te verkrijgen zal ook de ondernemingsraad de 'drempel' van de spoedeisendheid moeten nemen.

De spoedvoorzieningen die door kantonrechter (na tussenkomst van de bedrijfscommissie) en de Ondernemingskamer getroffen kunnen worden vergen vaak toch nog enige tijd (zie par. 2). Zoveel tijd dat het argument dat een in het leven geroepen bijzondere rechtsgang het geven van een voorziening in kort geding zou blokkeren, vaak faalt.

Naast de spoedeisendheid moet er voor het verkrijgen van een voorziening in kort geding sprake zijn van een zwaarwichtige reden terwijl bovendien, zo leert de praktijk tot nu toe, er een

gerede kans aanwezig moet zijn dat bij beschouwing van het geschil in de hoofdzaak, vast komt te staan dat er medezeggenschapsrechten genegeerd zijn (of dreigen te worden) dan wel dat er een besluit is genomen en/of wordt uitgevoerd dat in redelijkheid niet genomen had kunnen worden.

Partijen in het kort geding zullen zich dus over de zaak zelf moeten uitlaten en de president zal zich niet aan een (voorlopig) oordeel over de zaak kunnen onttrekken¹⁷.

In de zaken waarin het kort geding voorafgaat aan een beroep bij de Ondernemingskamer betekent dit dat altijd een voorlopig oordeel over de kennelijk onredelijkheid van een besluit moet worden gegeven.

Fase¹⁸ stelt dat sinds de uitspraak van de OK met betrekking tot het Lingeziekenhuis¹⁹ de president bij het negeren van medezeggenschapsrechten niet zoveel moeite zal hebben te voorspellen wat de OK in de hoofdzaak zal gaan oordelen. In deze 'Linge-beschikking' maakte de OK immers uit dat voorbijgaan aan advies-bevoegdheden een besluit van de ondernemer kennelijk onredelijk maakt. De vraag is of dit niet te gemakkelijk gesteld is. De vraag of er een adviserende bevoegdheid bestaat en of die genegeerd is zal in dergelijke (kort geding) procedures immers levensgroot op de tafel van de president liggen.

Bovendien heeft de OK in een later stadium haar standpunt in deze enigszins bijgesteld. Aan de Linge-beschikking lag nog de 'pure' gedachte ten grondslag dat de mogelijkheid tot het uitbrengen van advies behoort tot de wezenlijk in de WOR gewaarborgde belangen van de OR. In latere beschikkingen²⁰ stelde de OK voorop, dat de formele bezwaren van de OR slechts dan de conclusie kunnen rechtvaardigen dat van een kennelijk onredelijk besluit sprake is, wanneer bij de besluitvorming wezenlijk aan de in de WOR gewaarborgde belangen van de OR is getornd. Voor wat betreft de zwaarwichtige gronden die aanwezig moeten zijn om een voorlopige voorziening te treffen moet vooral gedacht worden aan onomkeerbare (uitvoering) van besluiten²¹.

5. Op te leggen voorzieningen

Artikel 36 WOR

Daar waar de (tijds)ruimte dit toelaat zal aan de president in kort geding gevraagd kunnen worden de ondernemer te verplichten zich ten aanzien van een bepaald (voorgenomen) besluit te ont-

houden van handelen of nalaten totdat de door de WOR voorgeschreven rechtsgang (bemiddeling door de bedrijfscommissie en procedure bij de kantonrechter) is doorlopen.

Afhankelijk de specifieke bevoegdheden overeenkomstig de WOR, waarvan naleving gevorderd wordt, zoals die met betrekking tot benadeling (art. 21 WOR) of het instemmingsrecht (art. 27 WOR), die ten grondslag wordt gelegd aan de vordering in kort geding zijn andere voorlopige voorzieningen denkbaar.

Artikel 26 WOR

Denkbaar in het kader van art. 26 WOR zijn verschillende voorlopige voorzieningen.

In een situatie waarin advies is gevraagd maar in afwachting van de afronding van de advieswerkzaamheden van de OR reeds besluiten worden uitgevoerd: ongedaan maken van besluiten en eventueel stopzetten van uitvoering totdat de advieswerkzaamheden zijn afgerond²².

In een situatie waarin geen advies is gevraagd maar naar de mening van de OR op de materie wel een adviesplicht rust: een verbod tot uitvoering totdat geadviseerd is door de bevoegde OR²³. In dit laatste geval zal dus impliciet een gebod tot het vragen van advies worden gegeven.

In een situatie waarin wel advies is gevraagd, het advies ook is afgewacht maar vervolgens niet overeenkomstig het advies is besloten: een verbod tot uitvoering totdat zal zijn beslist door OK op een door de OR ingediend (of nog in te dienen) verzoekschrift.

Dwangsom?

Welke sanctie kan de president verbinden aan zijn uitspraak in kort geding? Is het mogelijk een dwangsom op te leggen? In de MvT op het ontwerp Wet op de Ondernemingsraden (wo 13 954) nam de regering het standpunt in dat bij de uitvoering van de WOR het opleggen van een dwangsom niet past. Ten aanzien van de ondernemingsraad is immers een dwangsom niet te executeren, anders dan tegen de ondernemer zelf. Ten aanzien van de ondernemer is een dwangsom in beginsel wel te executeren, maar zou het ongewenst zijn de OR of zijn leden persoonlijk voordeel te laten genieten van een geëxecuteerde dwangsom. In de WOR is op grond van deze redenering gekozen voor strafbaarstelling overeenkomstig de Wet op de Economische Delicten²⁴. De uitvoering van de WED is redelijk omslachtig en mede daar-

door vaak een langdurige zaak. De aard van de veroordeling in kort geding verdraagt zich hier niet goed mee. Een geëxecuteerde dwangsom komt bovendien niet zozeer de OR (leden) persoonlijk toe, maar helpt de OR aan een eigen budget.

Menigmaal is dan ook in de praktijk een dwangsom opgelegd door de president in kort geding²⁵.

Kostenveroordeling OR

Overeenkomstig art. 26, negende lid en art. 36, vierde lid kunnen respectievelijk de OK en de kantonrechter de OR niet in de kosten van een gevoerde procedure veroordelen.

De ondernemer kan wel in de kosten veroordeeld worden bij deze procedures.

In kort-gedingprocedures werd een enkele maal een OR wel in de kosten veroordeeld²⁶. Vaker is er sprake van een compensatie van kosten²⁷ en meermalen werd naar analogie van artikel 26 of 36 geen kostenveroordeling ten aanzien van de OR uitgesproken²⁸.

Veroordeling van de ondernemer kwam een enkele maal voor²⁹. Het analoog toepassen van het in artikel 26 en 36 WOR bepaalde in kort-gedingprocedures lijkt het meest voor de hand te liggen. Het in het verleden wel verdedigde standpunt dat bij verlies met kostenveroordeling de individuele OR-leden voor de kosten opdraaien is onzes inziens niet te ruimen met de plaats en bevoegdheden van de OR binnen de onderneming.

De WOR (art. 22, tweede lid) geeft met betrekking tot het voeren van rechtsgedingen aan dat de kosten slechts voor rekening komen van de ondernemer indien hij heeft toegezegd die kosten te dragen. Dit in afwijking van de overige door de OR te maken kosten (art. 22, eerste lid WOR). Wil de ondernemer de kosten voor rechtsgedingen niet dragen dan kan de OR een beroep doen op de gefinancierde rechtshulp. Daarvoor is nodig dat de ondernemer schriftelijk verklaart de kosten niet te zullen dragen. Weigert de ondernemer een dergelijke verklaring af te geven, waardoor het verkrijgen van een toevoeging onmogelijk wordt, dan is er alle reden de president, middels een gespecificeerd verzoek, te verzoeken de ondernemer in alle kosten te veroordelen, inclusief die van de voor de OR optredende advocaat.

6. Toekomstige ontwikkelingen

Vereenvoudiging WOR

In oktober 1986 kwam de SER met

een advies omtrent vereenvoudiging van de Wet op de ondernemingsraden³⁰.

Eén van de onderwerpen waarover de SER, op verzoek van de minister, adviseert is de geschillenregeling van art. 36 WOR.

Voor een groot deel van de geschillen zal de kantonrechter de beslissing moeten gaan nemen (in plaats van zoals nu nog de bedrijfscommissie). Er zal echter wel een (grotere) bemiddelende rol voor de bedrijfscommissie moeten komen. Dat wil zeggen dat de bedrijfscommissie eerst bemiddelt. Mislukt die bemiddeling, dan dient de bedrijfscommissie een schriftelijk advies uit te brengen, niet aan de kantonrechter maar aan partijen.

Dorresteyn³¹ veronderstelt dat verwacht mag worden dat partijen alvorens naar de kantonrechter te stappen eerst weer overleg zullen plegen over het advies van de bedrijfscommissie. Gebeurt dit niet of wordt door de ondernemer tijdens dit hernieuwde overleg toch uitvoering gegeven aan een besluit dan zal bij invoering van dit systeem de kort-gedingrechter er waarschijnlijk nog menigmaal aan te pas moeten komen. Hetgeen overigens ook al te verwachten is op grond van het feit dat het aantal geschillen waarover de bedrijfscommissie zal moeten gaan bemiddelen zal toenemen.

President OK als kort-gedingrechter

In zijn bijdrage in de bundel *Onverwijldde speed*³² komt Joosten tot de conclusie dat het kort geding bij de president van de rechtbank naast, of beter gezegd voorafgaand aan een OK procedure een juiste zaak is. De eigen aard van de kort-gedingprocedure enerzijds en de procedure bij de OK anderzijds komen zo het meest tot hun recht. Hij toont zich daarmee een voorstander van de in de praktijk gegroeide situatie waarin de OK een eventueel verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen pas behandelt en daarover een uitspraak doet op de zitting waar ook de hoofdzaak ter behandeling voorligt. Voor de echt spoedeisende gevallen kan de president inspringen. Hij geeft daarbij aan dat van belang is dat bij het toewijzen van de voorzieningen dezelfde maatstaven zouden moeten worden gehanteerd als de OK hanteerde in haar uitspraak van 1980³³, te weten: er moeten zwaarwichtige gronden zijn, de OR moet een relevant belang hebben bij het treffen van de voorlopige voorzieningen en er moet een gerede kans bestaan dat bij de behandeling ten gronde geoor-

deeld zal worden dat de ondernemer bij afweging van de betrokken belangen niet in redelijkheid tot het besluit had kunnen komen.

Van Schilfgaarde³⁴ pleit voor een concentratie van rechtspleging over kennelijk onredelijke ondernemingsbesluiten bij de OK. Het tegengaan van forum shopping, de concentratie bij een deskundig college en een eenduidige rechtsontwikkeling lijken gebaat bij een dergelijke concentratie.

Voor wat betreft het treffen van voorlopige voorzieningen pleit hij enerzijds voor een ruime interpretatie voor wat betreft de bevoegdheid om voorlopige voorzieningen te treffen.

Joosten³⁵ waarschuwt overigens voor een te ruime bevoegdheid in deze. Zijn belangrijkste argument daarbij is dat eventuele schade die uit een achteraf gezien ten onrechte opgelegde voorlopige voorziening voortvloeit, ingevolge het systeem van de wet voor rekening van de ondernemer komt.

Van Schilfgaarde bepleit anderzijds een wetswijziging. Op dit moment is het zo dat overeenkomstig de WOR de hele OK oordeelt over een verzoek tot het treffen van voorlopige voorzieningen. De wetswijziging zou moeten bewerkstelligen dat de president van de OK de bevoegdheid krijgt voorlopige voorzieningen te treffen.

In ander verband hebben wij ook reeds gepleit voor de mogelijkheid van een snelle voorlopige voorziening, bijvoorbeeld bij de voorzitter van de OK³⁶.

7. Conclusies

Aangenomen moet worden dat de OR in kort geding kan optreden, zeker daar waar het gaat om voorlopige voorzieningen met betrekking tot in de WOR gewaarborgde bevoegdheden van de OR, waaraan bij het ontbreken van een mogelijkheid tot het verkrijgen van een spoedvoorziening elders, afbreuk dreigt te worden gedaan. De OR dient in kort geding procedures, analoog aan het bepaalde in art. 26 en 36 WOR, niet in de kosten te worden veroordeeld. Het opleggen van een voorziening, inhoudende dat de ondernemer handelt overeenkomstig resp. nalaat te handelen in strijd met de WOR kan geschieden met toewijzing van een dwangsom.

Er zijn een aantal redenen waarom het te verkiezen zou zijn de voorzitter van de OK de bevoegdheid te geven op korte termijn na indiening van het verzoek een voorlopige voorziening te treffen. In de eerste plaats behoeft dan niet meer de gehele OK te worden bijeengeroepen, hetgeen ongetwijfeld

tijd vergt. In de tweede plaats zal een, in het medezeggenschapsrecht deskundige rechter oordelen over het verzoek. Bovendien, en dat is wellicht het belangrijkste argument zal de concentratie van de rechtspleging met betrekking tot het medezeggenschapsrecht tot een beter uitgebalanceerde rechtsontwikkeling op dit gebied leiden. Een wetswijziging met betrekking tot de bevoegdheid van de voorzitter van de OK zou onzes inziens niet beperkt behoeven te blijven tot de kennelijk onredelijke besluiten als bedoeld in art. 26 WOR. De voorzitter OK als voorlopige voorzieningen-rechter met algemene competentie, dus ook met betrekking tot de kwesties waar naleving van de wet aan de orde is, is heel wel denkbaar.

* Loe Sprengers en Wietske Zeijlstra zijn advocaat te Utrecht en lid van de deelredactie medezeggenschapsrecht van dit blad.

1. Zie Julie Roolvink 'Wegwijs in de wirwar van de WOR', *Advocatenblad* 1987, blz. 214 e.v.
2. Pres. Rb. Breda 6 maart 1980, *NJ* 1981, 260.
3. Zie noot 2.
4. Pres. Rb. Almelo 17 juli 1980, *NJ* 1981, 261.
5. H.F.J. Joosten, 'De voorzieningen in de wet op de ondernemingsraden' in bundel *Onverwilde spoed*, Zwolle 1983, blz. 199.
6. Zie onder andere Pres. Rb. Groningen, 24 april 1981, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, 47; Pres. Rb. Utrecht 6 augustus 1981, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, 48; Pres. Rb. Maastricht, 19 december 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 32.
7. Zie onder andere Pres. Rb. Utrecht 21 november 1980, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1971-1981*, 54; Pres. Rb. Utrecht 16 juni 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 41; Pres. Rb. Amsterdam 25 oktober 1984, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 41.
8. Pres. Rb. Den Haag 24 maart 1987, *KG* 1987, 197.
9. Zie art. 5 Rv.
10. Zie o.a. Burgerlijke Rechtsvordering, losbladige editie, Deventer, aant. 4 op art. 1. Zie ook HR 25 november 1983, *NJ* 1984, 297.
11. Wij gaan ervan uit dat de ondernemingsraad geen rechtspersoonlijkheid bezit. Dat standpunt is niet onomstreden. Zie voor opsomming van rechtspraak en literatuur hierover: Asser/Van der Grinten II, zesde druk, Zwolle 1986, blz. 31 ev.
12. Zie onder andere HR 5 november 1976, *NJ* 1977, 586 met betrekking tot de maatschap.
13. Afd. rechtspraak Raad van State, 18 februari 1982, nr. A-2.2367 (19 809), *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, nr. 74.
14. Hof 's-Gravenhage 24 april 1981, *NJ* 1983, 5 met noot Maeijer.
15. Zie de hierboven in noot 2 en 4 genoemde uitspraken alsmede Pres. Rb. Haarlem 27 april 1981, *NJ* 1981, 452, Pres. Rb. Utrecht 6 augustus 1981, *NJ* 1982, 109, Pres. Rb. Groningen 24 april 1981, *NJ* 1982, 249, Pres. Rb. Amsterdam 25 februari 1982, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, nummer 71, Pres. Rb. Amsterdam 11 november 1982, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 40, Pres. Rb. Utrecht 16 juni 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 41 e.a.
16. Zie onder andere Maeijer in zijn noot onder OK 13 november 1980, *NJ* 1981 258.

17. Zie hierover onder andere Joosten in *Onverwilde Spoed* (zie noot 5).
18. W.J.P.M. Fase, 'Medezeggenschap en collectieve actie', bundel *Arbeid in kort geding*, Deventer 1983, blz. 30 noot 28.
19. Hof Amsterdam OK 1 mei 1980, *NJ* 1981, 271.
20. Zie onder andere OK 25 februari 1982, *NJ* 1983, 27 en OK 29 mei 1986 (nummer 4/86 ok) onder andere besproken in *De NV* 64/5, blz. 180 en *SR* 1986, blz. 138.
21. Zie onder andere Pres. Rb. Utrecht 16 juni 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 41.
22. Zie onder andere Pres. Rb. Utrecht 16 juni 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 41.
23. Zie onder andere Pres. Rb. Haarlem 27 april 1981, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, 44.
24. Zie art. 26, zesde lid WOR en art. 36, zevende lid WOR en art. 1 onder 40 van de Wet op de economische delicten.
25. Zie onder andere Pres. Rb. Almelo 17 juli 1980 (noot 4), Pres. Rb. Utrecht 21 november 1980, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1971-1981*, 54, Pres. Rb. Amsterdam, 19 maart 1984, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 54.
26. Pres. Rb. Amsterdam 11 november 1982, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 40.
27. Pres. Rb. Maastricht 19 december 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 32; Pres. Rb. Amsterdam 19 maart 1984, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 54; Pres. Rb. Rotterdam 25 april 1984, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 57; Pres. Rb. Utrecht 16 juni 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1982-1983*, 41.
28. Pres. Rb. Den Haag 20 december 1983, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1984*, 15 en Pres. Rb. Utrecht 6 augustus 1981, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, 48.
29. Pres. Rb. Haarlem 27 april 1981, *Rechtspraak Medezeggenschapsrecht 1981-1982*, 44.
30. SER-advies van 24 oktober 1986: *Advies inzake vereenvoudiging van de Wet op de ondernemingsraden*, uitgebracht aan de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Justitie en Economische Zaken, Publikatie nr. 86/14.
31. A.F.M. Dorresteyn in *SR* 1987, blz. 125 e.v.
32. Zie noot 5, blz. 202.
33. Hof Amsterdam OK, 21 augustus 1980, *NJ* 1981, 587.
34. P. van Schilfgaarde, 'Kennelijk onredelijke besluiten in het ondernemingsrecht', *NJB* 1980, blz. 45 ev.
35. Zie noot 5, blz. 198.
36. *OR-Informatie*, september 1984, blz. 30 e.v.